

Verslag van projecten van stichting WakK tijdens familiereis in Kagera, Tanzania.

Inleiding

Van 19 december 2025 tot 1 januari 2026 maken ondergetekende met zijn gezin (Cathelijne en 3 zoons van 10, 12 en 13 jaar) samen met Jos Duindam een reis naar Tanzania. We willen graag de jongens laten kennismaken met dit vriendelijke deel van Afrika. Een wandeling vanuit het 'Lineke-huis' naar mijn geboortehuis in Kashozi zien we als hoofddoel en achteraf ook het hoogtepunt van de reis. Maar ook een aanzienlijk deel van onze reis waren de bezoeken aan projectlocaties en partners van Stichting WakK. Daarvan zal ik hieronder verslag doen, maar niet voordat ik vermeld heb dat de totstandkoming van de reis wel een wonder mag heten. Na de mentale moerassen waar Jos acht jaar geleden in verzeild raakte kreeg hij er ook fysiek flink van langs. De mogelijkheid voor het maken van deze reis voelde in deze moeilijke tijden wellicht als punt aan de horizon in die donkere periode. Hij heeft vast vaak gedacht aan die bedevaart naar Kashozi, als hij zich kromgebogen voortstapte over de Friese wegen. We kunnen vaststellen dat deze vastberadenheid z'n vruchten af heeft geworpen. Niet alleen zijn kleinzoons maar ook de Tanzanianen waren verbluft hoe kwiek Jos de wandeltocht aflegde naar de plek waar het voor mij allemaal begon.

Bezoek projectsites

- Tasufifa

Als we op 20 december aankomen op het kleine vliegveld van Bukoba staat Stanislaus (Stan) ons vanzelfsprekend op te wachten. Stan kunnen we beschouwen als belangrijkste lokale partner voor de activiteiten van WakK. Stan heeft twee opleidingen kunnen doen die door WakK betaald zijn en hij is hier nog steeds zo dankbaar over dat hij Jos als z'n vader beschouwd. Stan is iemand die we hier blindelings vertrouwen en hij zal ons vrijwel de gehele reis bijstaan als gids, chauffeur en gastheer. Hij heeft zelf een goede baan bij de fisheries department en heeft met steun van WakK in een buitenwijk van Bukoba een soort modelboerderij opgestart. Hij heeft op Tasufifa een enorm huis met land waarop hij gras snijdt voor zijn melkkoeien. Ook zijn er meerdere fish-ponds en heeft hij een hele zwik konijnen. Voorheen waren hier ook grote 'nurseries', waarin lokale bomen uit zaad opgekweekt werden tot zaailingen. Die activiteit beperkt zich nu tot ca 2000 ornamentele palmen waarin hij een handeltje wil gaan drijven. Er zijn elders nog een aantal nurseries waarvan we er later één zullen bezoeken. De jongens spelen met de oudste kinderen van Stan. Hij heeft er 4 waarvan de jongste nog aan de borst drinkt van zijn vrouw Goodluck.

- Lineke-hous

Later die dag brengt Stan ons naar onze vaste verblijfplaats in Mugana. Dit logement is ooit door Jos en Lineke gebouwd met een lokale aannemer op grond van het Bisdome. Belangrijk bij de locatiekeuze was het klooster van de St. Theresian Sisters, een zusterorde waar zij al vanaf hun eerste bezoek aan Tanzania warme banden mee onderhouden. Naast een verblijf van Jos en Lineke zelf tijdens hun reizen zou het logement bestaande uit 6 2-persoonskamers gebruikt worden als retraite-huis voor de nonnen. Dus om zich periodiek terug te kunnen trekken voor

reflectie en bezinning. In praktijk kwam hier niet veel van terecht en ook het verhuren van de kamers voor extra inkomsten kwam niet echt van de grond. Recentelijk heeft Jos besloten dat het gebruikt mag worden als accommodatie van leraren in de nabijgelegen Nsimi-private school die wordt gerund door de ambitieuze pater Antidius. Hij kreeg deze school in de schoot geworpen door een filantropische professor die iets goeds wilde doen in zijn geboortedorp. Een school met 207 leerlingen, zonder lerarenaccommodatie en een verouderde keuken en zonder eetzaal. Antidius laat ons later tijdens ons verblijf zijn bouwactiviteiten zien. Hij heeft ook veel belangstelling voor de zuinige 'panda-cookers' die Hub Cox en co namens WakK samen met Wilde Ganzen invoert naar Tanzania.

Father Antidius mag het Lineke-huis verhuren aan de leraren van de Nsimi school. Hij draagt zorg voor het onderhoud van het logement. De financiële vergoeding die hier tegenover staat is symbolisch. Op afspraak kunnen gasten van WakK gebruik blijven maken van het logement. Antidius zal op de school samen met stichting WakK een tree-nurserie starten. Jos gaat kijken of de panda-cooker die bij Joseph Sekiku staat naar de Nsimi-school kan voor begin van het schooljaar. Eigenlijk zou hij er nog twee bij willen hebben. De St. Theresia Sisters hebben zo bekeken de zeggenschap over het Lineke-house verspeeld.

- Muleba/Kashekela

Op 23 december gaan Jos, Stan en ik op weg naar Kashekela. Omdat de jongens niet meegaan besluit Stan om de ruimte in de auto met zijn eigen kinderen te vullen. Het is wel een uur rijden langs de oever van het meer naar deze projectlocatie van Stichting WakK en nu snap ik waarom: het ligt naast Muleba en daar staat het kantoor van Stan. WakK heeft hier 200 acre (80 hectare in 3 percelen) aan grond aangekocht via het bisdom (Father Deo). 7 jaar geleden waren we hier ook op net zo'n snikhete dag. Toen werd het een beetje een teleurstelling, er werd nog volop houtskool geoogst en op de plek waar bomen zouden moeten staan stonden we in de verkoolde aarde. Inmiddels is het wel gelukt om een dennenbos te laten groeien met behulp van permanente bewakers. Father Deo heeft ook een project opgezet met de aanplant van speciale 'hash-avocado's'. Deze hebben export-kwaliteit. We zien ook een bord van een investeringsmaatschappij. De Bisschop weet nergens van, zullen we later horen.

Onder de bomen ligt een tapijt van naalden waarop zwavelgele stuifzwammen groeien. Het is heerlijk koel in de schaduw en we picknicken met de kinderen met ciapaties en watermeloen. We wandelen een stukje en zien op sommige plekken ook wilde zaailingen van o.a. mihumula opschieten. Verder is een kruidlaag of struiklaag afwezig. De naaldbomen staan dicht bij elkaar. Op plekken waar wat gaten in het kroondak zitten zien we een wat natuurlijke vegetatie die gelijk ondoordringbaar is. Uiteindelijk is het de bedoeling dat dit bos van nature zal transformeren naar een natuurlijk bos. Jos meent aan de jonge mihumula's te zien dat dit proces reeds in gang gezet is. Het was tijdens het bezoek niet te bepalen of er ook daadwerkelijk 80ha bos is aangeplant. Dit zou een bezoek met een gps-tracker kunnen bevestigen. Er stonden wel grenspaaltjes die in combinatie met eigendomspapieren (bij Fr. Deo) licht op de zaak kunnen werpen. Het lijkt mij dat dit project vooral een demonstratie kan zijn voor het realiseren van een permanent natuurlijk bos in Tanzania door te starten met een commerciële dennenaanplant. Het zou leuk zijn om hierbij ook inzicht te krijgen in de evolutie naar hogere soortendiversiteit.

In de middag maken we een tussenstop in Rumuli. Een wijk in Bukoba nabij het Victoriameer. Hier runt Fr. Deo voor WakK nog een nursery met commerciële soorten als mango en cacao. Die

laatste is in opkomst gezien het vochtigere klimaat en de goede prijzen. Ook mihumula wordt gekweekt. Een snelgroeierende soort die mooie rechte stammen oplevert voor timmerhout.

- De Bischof

Op 25 december brengen we een beleefdheidsbezoek aan de nieuwe bisschop. Hij heeft hier veel macht en vooral Antidius vond het belangrijk hem te bezoeken. We hebben een niet al te hoge dunk van deze geestelijk leider. Aanvankelijk leek het alsof we waren opgetrommeld om voor hem plooiën in de relatie met de St. Teresia Sisters glad te strijken sinds de overdracht van het Lineke-house naar Antidius. Toen bleek dat dat al was gebeurd werd het eigenlijk onbeschaamd bedelen. Ook werd duidelijk bezorgdheid geuit over het feit dat wij geen actief praktiserende christenen zijn. Nu ja, dat kun je hem ook niet kwalijk nemen maar het zorgde bij ons voor een ongemakkelijk gevoel. Jos had dit bezoek in z'n eentje moeten doen. Van bomen planten moet de Bisschop niet veel hebben, maar als Jos zegt dat er zonder bomen ook geen geld voor de wezen wordt overgemaakt, lijkt hij zich te bedenken. Een wonderlijke situatie welbeschouwd. Antidius wordt gesommeerd om binnen twee maanden een projectplan bij WakK in te dienen. Daar had ik die bisschop mooi even te pakken, glundert Jos achteraf.

- Joseph Sekiku en Radio Fadeco in Kayanga

26 december brengt Joseph Sekiku ons naar Kayanga om zijn radiostudio te bekijken. Met radio bereikt hij veel mensen en kan hij mensen het belang van bomenplanten uitleggen in hun eigen taal. Verder doet WakK op het moment niet veel projecten met Joseph, hoewel hij ons een panda-cooker laat zien die in zn tuin staat. Die moet maar naar Antidius, denkt Jos. Leuk om te vermelden is dat Joseph het idee van zn Radiostation kreeg in Benin (Songay). Een plek die ik toen Cathelijne daar woonde ook bezocht heb met Jos en Lineke. Na een onaangekondigd live interview op de radio brengt Joseph ons naar Kituntu.

- Aurelia en Gepat in Kituntu (Karagwe)

Ook hier ben ik 7 jaar geleden geweest. Aurelia is een goede bekende voor ons. We is gepromoveerd in Groningen en werkt nu aan de universiteit in Morogoro. Ook zij wil iets goeds doen in haar geboortedorp en probeert met haar NGO GEPAT vooral vrouwen weerbaar en onafhankelijk te maken. WakK heeft ook veel projecten gefinancierd waaronder een demonstratiebos. Dat is wel minder groot geworden, merken we op de rondleiding. Ze gaat nu vooral voor koffie samen met bananen. Ik krijg de indruk dat deze commerciële teelt ook vooral gericht is op een aanvullend pensioen voor de lange termijn. Wat ook nieuw is, is een enorme geitenhouderij. De mest uit het nachthok wordt netjes opgevangen en gecomposteerd om de koffieplanten te bemesten. De geiten krijgen het snoeihout uit het bos te knagen. Overal zien we hopen geschildte takken liggen. Het lijkt mij een enorme investering om al deze dieren met schors en bladeren te voeren, maar arbeid is hier goedkoop. Aurelia laat ook de koffieplantage voor een appel en een ei wieden door haar personeel.

Belangrijk voor Aurelia lijkt de Black Soldier Fly kweek die ze is opgestart. Het is een klein experiment met keukenafval en maïsmeel in een wasteiltje. Ze zijn nog niet toegekomen aan de oogst van de eerste poppen. Opschalen van dit project hier zal nog niet meevallen. Daarvoor moet je dichtbij de steden zijn en een gescheiden afvalinzameling opzetten en afzet zoeken bij intensieve dierhouderij. Dit project is bedoeld om kennis op te doen van het principe.

Verder beneden aan de helling in deze heuvelachtige streek komen we bij een enorme koffieplanjeskweek. De overheid geeft deze gratis uit om meer koffie te exporteren. Aurelia vertelt trots dat haar zoon deze nursery runt in opdracht van de overheid waarna Jos haar even fijntjes herinnerd dat WakK de benodigde irrigatie-pomp heeft bekostigd. Ook verteld Jos dat WakK aan de overkant van het dal nog een enorm stuk land heeft gekocht voor bosbouw. Maar zover komen we niet van onze zoon Rens krijgt een bijensteek en ineens zorgt de aanwezigheid van al die bijenkasten voor paniek. We gaan terug en maken ons op voor de traditionele dans en een voetbalwedstrijd.

- Father Deo

Op onze laatste dag bezoeken we Fr Deo. Een ondernemende pater is tegelijk ook directeur van een bank en de liefdadigheidsstichting Caritas. Hij woont achter de grote kerk in Katoma tussen Mugana en Bukoba. Enthousiast laat hij zijn boerderij zien met bananen, geiten, varkens, koeien en paddenstoelen. Hij fungeert samen met Stan als een van de steunpilaren van WakK voor het organiseren van het uitvoerende werk op lokatie. Als je hier iets wil doen moet je mensen hebben die je kunt vertrouwen. Hoewel we ook wel weten dat er bij Fr. Deo wat aan de strijkstok blijft hangen(hij rekent standaard hoge administratiekosten in zijn voorstellen), doet hij wel wat hij belooft. En hij heeft ook een groot netwerk van andere parochies waar hij jonge boompjes kan distribueren. We hebben echt het gevoel dat zijn motivatie oprecht ligt bij het helpen van mensen. En dat vertrouwen is een groot goed in de wereld van ontwikkelingshulp/samenwerking).

Sierpalmenkweek op Tasufifa

Kashikela: zaailing mihumula (links) en picknick in de schaduw

Nursery in Rumuli met mango, mihumula en cacao

Joseph Sikiku bij Radio Fadeco (Kayanga)

Kituntu (Gepat): Black soldier fly

kweek, koffie plantage en koffie nursery van overheid

Nsimi school met fr Antidius met enorme eetzaal in aanbouw

Fr. Deo bij zijn paddenstoelenkweek

Dagafsluiting op de veranda van het Lineke-huis